

A XXII. téli olimpia fenyegetettségéről

Mivel a XXII. téli olimpiára Vlagyimir Putyin és az orosz kormányzat olyan presztízszrendezvényként tekint, amely ismét modern, stabil, magabiztos és sikeres nagyhatalomként mutatva be az országot szerintük megváltoztathatja a világ Oroszországról alkotott képét, az olimpia helyszíne pedig igen közel fekszik az Oroszországi Föderáció észak-kaukázusi térségéhez – az elmúlt években itt került sor oroszországi terrorcselekmények több mint 90%-ára –, a nemzetközi és a magyar média is fokozottan érdeklődik a szocsi téli olimpia biztonsága iránt. Jelen elemzés azt igyekszik bemutatni, milyen tényezők miatt tekinthető a 2014. február 7-én kezdődő téli olimpia fenyegetettsége igen csekélynek.

Az 1972. évi müncheni olimpiát sújtó terrortámadás óta az újkori olimpiák biztonságát kiemelt szakmai figyelem és közérdeklődés kíséri.¹ Ezt csak fokozta a nemzetközi terrorizmus 2001. szeptember 11-ét követő időszaka: egyrészt, mert napjainkban a terrorcsoportok többsége nem igazán tesz különbséget a politikai és a civil célpontok között, másrészt, mert előszeretettel választanak nagy médiaérdeklődésre számot tartó dolgokat és rendezvényeket támadásaik célpontjává. Mindezt figyelembe véve a Szocsiban február 7-től 23-ig tartó téli olimpia, majd március 7. és 16. között zajló paralimpia első pillanatra két szempontból is különösen kedvező célpontnak tűnik:

- viszonylag közel (200–800 km-re) fekszik az észak-kaukázusi térség azon területeihez (Kabár-Balkárföld, Ingusföld, Csecsenföld, Dagesztán), ahol a legtöbb oroszországi iszlamista fegyveres csoport tevékenykedik, illetve a legtöbb terrortámadásra került sor az elmúlt években az Oroszországi Föderáció területén;
- az olimpiát Vlagyimir Putyin és kormánya politikailag olyan presztízseseménynek tekintik, amelynek akár csak kisebb megzavarásával is jól kifejezhető a putyini rendszerrel való szembenállás.²

Mivel 2013. július 3-án Doku Umarov a Kaukázusi Emirátus nevezetű terrorista hálózat vezetője videóüzenetben szólította fel harcoló híveit a szocsi olimpia megtámadására,³ majd 2014. január 19-én egy magát Dagesztán Vilajetnek nevező fegyveres csoport tett közzé fenyegetést,⁴ 2013. december 29-én és 30-án pedig öngyilkos terroristák robbantásos merényleteket követtek el a dél-oroszországi Volgográdban (32 halálos áldozat, 85 sebesült),⁵ az olimpia

¹ Az olimpiák biztonságának problémájáról lásd Richards, Anthony et al. (eds): *Terrorism and the Olympics: Major Event Security and Lessons for the Future*. Routledge, 2009, Taylor & Francis Group, 252 o.; Migdalovitz, Carol: *Greece: Threat of Terrorism and Security at the Olympics*. CRS Report for Congress, 2004. 04. 30. CSR Web; Bayliss, Sam et al.: *Political, Social and Economical Aspect of the Olympic Games*. <http://olympics.pthimon.co.uk>, 2004. február; Toohey, Kristine – Taylor, Tracy: *Mega Events, Fear, and Risk: Terrorism at the Olympic Games*. *Journal of Sport Management*, 2008, 22, 451–469. o.; *London 2012. Olympic and Paralympic Safety and Security Strategy*. <https://www.gov.uk>, March 2011. 23 o.

² A XXII. téli olimpia biztonságáról lásd *2014 Winter Olympics: The Terrorism Threat*. Insitute for the Study of Violent Groups (ISVG), University of New Haven, 2013. 01. 17. 6 o.; *Terrorism and the Olympics: Sochi, Russia 2014*. START Background Report, 2014 január. 8 o.; Luccacioni, Cassandra – Cohen, Ariel: *Sochi: Security and Counterterrorism at the 2014 Winter Olympics*. The Heritage Foundation, 2014. 01. 06. 3 o.

³ Wilson, Stephen – Venyavsky, Sergei: *Chechen rebel calls for attacks on Sochi Games*. *USA Today*, 2013. 07. 03.; Rác András – Kiss Annamária: *A volgográdi merényletek anatómiája és a szocsi olimpia*. *MKI Tanulmányok*, 2014/1. 14 o.

⁴ Smith-Spark, Laura – Shoichet, Catherine E.: *Sochi Winter Olympics: Video threat emerges amid security concerns*. *CNN*, 2014. 01. 20.; *Terrorýsci grozã: "Mamy prezent na igrzyska w Soczi"*. *USA szykujã plan ewakuacji*. *Gazeta Wyborcza*, 2014. 01.20.

⁵ Ragozin, Leonid: *Putin orders security lockdown in Volgograd after second suicide bomb*. *The Guardian*, 2013. 02. 31.

biztonsága kapcsán a médiában elsősorban a kaukázusi terrorista csoportok miatti terrorfenyegetettségről esett/esik szó. Fontos azonban jelezni, hogy a téli olimpia biztonságát szavatolni hivatott intézményeknek az észak-kaukázusi szélsőséges szervezetek mellett fel kellett készülniük az Oroszországi Föderáció és a szomszédos államok közötti határok átjárhatóságából,⁶ a magányos farkas típusú terroristák, a globális iszlám dzsihádot képviselő fegyveres szervezetek, a szervezett bűnözői csoportok,⁷ az erőszakos eszközöket is felhasználó politikai tiltakozók részéről várható fenyegetésekre, továbbá a kibertámadásokból fakadó veszélyekre is.

Orosz lépések az olimpia biztonságáért

Az Oroszországi Föderáció közel 51 milliárd dollárnyi összeget költött az olimpia megrendezésére – a tervezett 12 milliárd helyett –, amelynek részét képezte egy összetett védelmi rendszer kiépítése is az olimpia két fő helyszíne, Szocsi és Krasznaja Poljana körül. Szocsi biztonságának megerősítése nemcsak az olimpia miatt fontos, hanem azért is, mert a fekete-tengeri üdülőváros lesz a G8-ak 2014. június 4–5-i csúcstalálkozásának helyszíne. Az olimpia biztonságáról Vlagyimir Putyin 2013 augusztusában külön elnöki rendeletet adott ki,⁸ s az alábbiakban az e rendelet alapján hozott biztonsági intézkedéseket vesszük számba.

A XXII. téli olimpiának két fő helyszíne lesz: a 343 ezer lakosú Szocsi Adler nevezetű városrésze (79 ezer lakos), valamint a biatlon-, bob- és sísíszámoknak helyt adó Krasznaja Poljana. A két helyszín alig néhány kilométerre fekszik az orosz–grúz határtól, pontosabban az az Abházia a téli olimpia közvetlen szomszédja, amelyet a 2008-as grúz–orosz háborút követően csupán az Oroszországi Föderáció és néhány legközelebbi szövetségese ismert el önálló államnak. Gyakorlatilag ez tette lehetővé, hogy az orosz hatóságok – állítólag időlegesen, az olimpia időszakára – mintegy 11 kilométerrel kitolják Szocsi és Krasznaja Poljana környékén az orosz–grúz határt.⁹ Ez utóbbit az orosz haderő 58. hadseregének a grúziai háborúban részt vett egységei őrzik, míg a Szocsi és Krasznaja Poljana környéki utakon és hegyeken az orosz hadsereg két, afganisztáni és csecsenföldi tapasztalatokkal, illetve grúziai helyismerettel rendelkező egységének katonái járőröznek.¹⁰

Szocsiiban és környékén január elejétől csak az előzetesen regisztrált járművek közlekedhetnek (a vasút, a tömegközlekedés, a sürgősségi ellátás és a helyi lakosok járművei),¹¹ s a múlt évben – miként tették ezt a moszkvai olimpia idején is – a hatóságok kitiltották és kitelepítették a városból a „kétes elemeket” (illegális bevándorlók, hajléktalanok) is.¹² Emellett úgynevezett ellenőrzött (például vasútállomás, hajóállomás, reptér), illetve úgynevezett tiltott zónákat alakítottak ki a hatóságok. Míg az előbbiekre csak fizikai átvizsgálást követően juthat be bárki, az utóbbiakba csak az engedéllyel (jeggyel, szurkolói jeggyel, olimpiai akkreditációval) rendelkezők léphetnek be.¹³ Az olimpia helyszínének biztosítását a hatóságok 37 ezer rendőrrel, 10 ezer belügyi katonával, továbbá több ezer civil önkéntessel kívánják szavatolni.¹⁴

A helyszín adminisztratív és fizikai megoldásokkal történő elkülönítése mellett az orosz hatóságok az olimpia területén tartózkodók kommunikációs eszközeinek az ellenőrzésére is komoly erőket mozgatnak meg.¹⁵ Ehhez a Szövetségi Biztonsági Szolgálat a SORM-rendszert használja, amellyel ellenőrizni tudja a telefonbeszélgetéseket, az sms-eket, az e-mail-eket, a közösségi oldalakat. Annak érdekében, hogy a hatóságok képesek legyenek az olimpia alatti

⁶ Radziwinowicz, Waclaw: [Olimpiada pod szczególnym nadzorem. Możliwe ataki na samoloty pasażerskie](#). *Gazeta Wyborcza*, 2014. 01. 10.

⁷ Uo.

⁸ Rácz András – Kiss Annamária: i. m. 12. o.

⁹ [Rosja przesunęła granice w głąb Gruzji. NATO krytykuje](#). *Gazeta Waborcza*, 2014.01.05

¹⁰ Radziwinowicz, Waclaw: [Olimpiada Putina: podsłuch telefonów, inwigilacja mejli, tysiące kamer, drony i sonary](#). *Gazeta Wyborcza*, 2014. 01. 22.

¹¹ Rácz András – Kiss Annamária: i. m. 12. o.

¹² Radziwinowicz, Waclaw: [Olimpiada Putina...](#) i. m.

¹³ Rácz András – Kiss Annamária: i. m. 12. o.

¹⁴ Uo.; Radziwinowicz, Waclaw: [Olimpiada Putina...](#) i. m.

¹⁵ Oliphant, Roland: [Russia planning 'near-total surveillance' of visitors, athletes at Sochi Winter Olympics](#). *The Telegraph*, 2013. 10. 06.

összes internetes és mobilforgalom ellenőrzésére, nem csupán gyors és olcsó wifit építették ki Szocsiban, de feltehetően az összes helyi előfizetőnél lehetővé tették, hogy úgynevezett DPI (*Deep Packet Inspection*) típusú megfigyelésnek vethessék alá őket. Ilyenkor az ellenőrző szoftver az adatcsomagok („levél”) tartalmába is belenéz, ellentétben az SPI-al (*Shallow Packet Inspection*), amikor csak az adatcsomag fejlécét („borítékot”) vizsgálják meg. A nézőknek már az olimpián való részvétel regisztrációjánál – a „szurkolói útlevelel” (*Spectator Pass*) megszerzésénél – el kell fogadniuk azt, hogy a hatóságok, ha szükségesnek látják, hozzáférhetnek kommunikációs eszközeikhez.¹⁶ Szurkolói útlevelel pedig az olimpiára látogató minden 2 évesnél idősebb személynek rendelkeznie kell. Nem véletlen tehát, hogy az amerikai külügyminisztérium azt ajánlotta a Szocsiba látogatóknak, hogy hagyják otthon iPhone-jaikat, iPad-jeiket és notebookjaikat.¹⁷

A hatóságok 5500 kamerát szereltek fel Szocsi utcáin, Krasznaja Poljanán, az olimpiai létesítmények körül és a nézőtereken annak érdekében, hogy kiszűrjék a gyanús elemeket. A XXII. téli olimpia lesz az első, ahol drónok repkednek majd a vendégek fölött, mert bár a megfigyelésnek ezt a módszerét már a 2012-es nyári olimpián is alkalmazni kívánták, de a londoni hatóságok nem egyeztek bele. Az FSZB modern szonárokat is vásárolt annak érdekében, hogy korábbanál tökéletesebben tudja ellenőrizni a szocsi tengerpartot.

A hatóságok Szocsiban a téli olimpiára és paralimpiára tekintettel – január 7. és március 23. között – megtiltottak minden olyan rendezvényt, amely nem kapcsolódik az olimpiához.¹⁸

A fenyegetések jellegéről

A XXII. téli olimpia fenyegetettségének reális értékelése kapcsán három dologra feltétlenül fel kell hívni a figyelmet.

Először is, a tapasztalatok szerint a média – amely a biztonságpolitika egyfajta „pornográfiajaként”¹⁹ tekint a terrorizmusra – hajlamos eltúlozni és felülértékelni a terrorista csoportok fenyegetését. Elég talán arra emlékeztetnünk, hogy bár Oszama bin Ladennek és Ajman Zawahirinek – az al-Káida két vezetőjének – szinte valamennyi konkrét célpontokat megjelölő fenyegető üzenetéről 2001. szeptember 11. után rendkívüli hírként számolt be a nemzetközi média, e fenyegetések messze túlnyomó többségét nem követte tényleges terrorista akció. A média magatartása azért kulcsfontosságú, mert a társadalom szubjektív biztonságérzetét a média és politikai közbeszéd formálja legerőteljesebben. Cseppet sem mindegy tehát, hogy a fenyegetéseket helyi értékén kezeli-e a tömegtájékoztató.

Másodszor – miként arra Rácz András és Kiss Annamária tanulmánya is rámutat –, az észak-kaukázusi terrorista csoportok eddig nem támadtak külföldi célpontokat, s általában ritkán támadtak külföldiekre.²⁰ A szerzők joggal hangsúlyozzák: „mindig ügyelnek arra, hogy akcióik csak az oroszok és az orosz állam ellen irányuljanak. Kiemelt céljuk ugyanis, hogy elnyerjék a külföld szimpátiáját a Putyin-rezim elleni küzdelemhez. Ismeretes, hogy a bostoni merénylet után a Dagesztáni Vilajet vezetője rögtön nyilatkozott, s kijelentette, hogy a Carnajev fivérek tette mögött nem ő áll, a Kaukázusi Emirátus harcosai sosem támadnak külföldiekre, és egyetlen ellenségük Oroszország”.²¹ Ehhez hozzátehetjük, hogy a szóban forgó csoportok olyan képességekkel sem igazán rendelkeznek, melyekkel a fentebb ismertetett biztonsági intézkedéseket sikerrel játszhatnák ki vagy kerülhetnék meg. Igaz ugyanakkor – s ez az olimpia biztonsága szempontjából sem közömbös –, hogy a kaukázusi fegyveres csoportok már egy, az olimpia időszaka alatt, de az olimpia helyszínétől távoli helyen elkövetett merénylettel is komoly presztízsveszteséget okozhatnak a putyini rendszernek.

¹⁶ [Spectator Pass: Declaration of consent regarding the collection and processing of personal data.](#) *Sochi2014.com.*

¹⁷ Oliphant, Roland: [Russia planning... i. m.](#)

¹⁸ Rácz András – Kiss Annamária: i. m. 12. o.; Radziwinowicz, Waław: [Olimpiada Putina... i. m.](#)

¹⁹ Mivel fő műsoridőben tiltott a szexuális és pornográf tartalmak megjelenítése a televíziókban, a különböző erőszakformák, illetve hatásuk bemutatására azonban nem vonatkozik hasonló tiltás, a televíziók híradói bűncselekmények és politikai erőszakformák jelentőségét túlozzák el.

²⁰ Rácz András – Kiss Annamária: i. m. 12. o.

²¹ Uo.

Végül harmadszor: bár a terrorizmus modern (1968–2001 közötti) és posztmodern (2001 utáni) időszakában találhatunk olimpiák (1972 München, 1996 Atlanta) és sportrendezvények (2013 bostoni maratoni) ellen elkövetett merényeteket,²² a sportrendezvények elleni támadásokat még a modern terrorcsoportok közönsége sem igazán fogadja el. Vagyis a sportrendezvények, különösen pedig a békés versengést jelképező olimpiák elleni támadások éppen úgy az úgynevezett kontraproduktív terrorcselekmények közé tartoznak, mint azok a merényletek, amelyeknek gyermekek vagy a fiatalok esnek áldozatul (2004 Beszlán, 2011 Oslo/Utøya).

Természetesen mindezzel nem azt akarjuk állítani, hogy teljességgel kizárható egy, a XXII. téli olimpia elleni terrortámadás – például egy előzetesen nehezen azonosítható „magányos farkas” (Lone Wolf) típusú terrorista részéről –, csupán azt, hogy igen csekély a valószínűsége egy nagyobb szabású, jelentős áldozatszámú járó terrorcselekménynek. Mi több, a magunk részéről azt gondoljuk, hogy valójában az olimpia biztonságát szavatolni kívánó orosz hatóságok sem attól félnek leginkább, hogy az orosz vezetés számára oly fontos rendezvény presztízsét a terroristák rombolnák le. A biztonsági intézkedések, továbbá az, hogy az olimpia biztonságának az az Oleg Sziromolotov FSZB-igazgatóhelyettes az irányítója, aki korábban az elhárítás főnöke volt a szervezeten belül, arra utalnak, hogy a putyini vezetés leginkább egy, az olimpia ideje alatt és az olimpia médianyilvánossága előtt bekövetkező látványos rendszerellenes politikai tiltakozástól tart.

2014. február 6.

---

²² Ezekről részletesebben lásd [Terrorism and the Olympics: Sochi, Russia 2014. START Background Report](#), 2014 január. 8 o.